

funkcje wystaw: dydaktyczna, naukowa oraz ludyczna, powinny być właściwie wyważone na etapie projektowania wszelkiej dydaktyki interaktywnej, w jej różnych formach i nie tylko w centrach nauki. Przykłady eksponatów w dziedzinie fizyki oraz sposoby realizacji tych trzech funkcji dla różnych odbiorców oraz w różnych sytuacjach dydaktycznych przedstawiamy w rozdziale IV. Na zakończenie dyskusji w tym rozdziale – krótka dygresja o czystej funkcji *ludycznej*.

3.9. Ludoteki – edukacja poprzez zabawę

Wspomniana już kilkakrotnie *wirtualizacja* świata dostępnego dla dzieci i młodzieży oraz zmiany społeczne – wydłużone godziny pracy zarobkowej, nieadekwatność struktur i programów szkolnych do zmian technicznych i kulturowych są powodem, że również funkcję ludyczną zaczynają przejmować wyspecjalizowane instytucje. Już nie rodzina czy grupa rówieśników na podwórku staje się miejscem zabawy, ale służą ku temu specjalne miejsca, obsługiwane przez osoby z wysokimi kwalifikacjami pedagogicznymi.

Przykładem *ludotek* są inicjatywy lokalne, często np. dzielnicowe lub municypalne, rozwijane w ostatnich latach we Francji. Jak opisują to różne źródła francuskojęzyczne, ludoteką jest publiczne lub społeczne (należące do określonego stowarzyszenia) wyposażenie kulturowe, udostępnione określonej grupie uczestników, a służące grze i zabawie⁴⁰. Ludoteki są organizowane przez administracje lokalne, szkoły, organizacje społeczne, centra socjalne, szpitale lub przedsiębiorstwa.

Ludoteki we Francji stanowią integralną część publicznego systemu edukacji. Spełniają ważne role społeczne – są dla dzieci i młodzieży miejscem wymiany wrażeń, spotkań kulturalnych i międzypokoleniowych. Są również miejscem integracji społeczności lokalnych. Mogą one mieć charakter ogólny lub specjalistyczny, np. w zakresie gier towarzyskich, gier wideo, organizacji wycieczek i zabaw w plenerze itd. Ludoteki francuskie są stowarzyszone we własnej organizacji, która zajmuje się m.in. kształceniem personelu, wymianą doświadczeń, specjalistycznymi publikacjami. Koszty utrzymania są pokrywane przez instytucje założycielskie, a kwoty uczestnictwa, szczególnie dla rodzin z danej społeczności lokalnej, są zupełnie symboliczne.

Fot. 3.25. Ludoteki w wydaniu francuskim: **a)** w Nancy, w dzielnicy Vandœuvre jest ona „przyklejona” do budynku administracji lokalnej, a roczny abonament dla rodziny zamieszkującej dzielnicę wynosił w 2012 roku 13,10 € (fot. MK); **b)** wyposażenie ludoteki w Mouans Sartoux w Regionie Alpes Maritimes⁴¹; zabawa integruje dzieci w różnym wieku

⁴⁰ Une **ludothèque** est un équipement culturel associatif ou public mettant à la disposition de ses membres des jeux et des espaces de jeu, *Ludothèque*, <http://fr.wikipedia.org/wiki/Ludothèque> (09.10.2012).

⁴¹ <http://www.momesdazur.com> (9.10.2012).

Słabnąca rola rodziny w planowaniu tzw. wolnego czasu dziecka leży u podstaw sukcesu edukacyjnego ludotek również w innych krajach Europy. Na fot. 3.26 przedstawiamy innowacyjne rozwiązania wprowadzane przez grupę młodych absolwentek pedagogiki i socjologii Uniwersytetu w Reggio di Calabria. W jednej z dzielnic tego miasta, wśród ulic pełnych jazgotu samochodowego, własnym sumptem zorganizowały one centrum opieki wakacyjnej dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

Fot. 3.26. Prywatna mini-ludoteka w dzielnicy Arangea w Reggio di Calabria. Pełne problemów środowisko miejskie nie jest wymarzonym miejscem do spędzania czasu wolnego przez dzieci. Trójka młodych absolwentek uniwersytetu stwarza w zaułku ruchliwej ulicy innowacyjną alternatywę. W ludotece „Acchiappasogni” nikt nie narzuca programu działań – dzieci mają wrażenie permanentnej zabawy. Na zakończenie dnia wychodzą pełne wrażeń i z odrobionymi zadaniami domowymi. U podstaw sukcesu leżą umiejętności pedagogiczne personelu (fot. MK)

Jak mówi kierowniczka tej placówki, Dott.ssa Anna Marra, funkcje ludoteki wykraczają poza tradycyjne działania edukacyjne i pedagogiczne typowe np. dla metody Montessori. Włoska szkoła lub przedszkole realizują programy *własne*, ludoteka zaś koncentruje się na *samorealizacji* młodego człowieka. Dzieci z chęcią spędzają wakacje lub popołudnia w ludotece, o ile nie mają wrażeń, że realizują cele z góry założone. Cytując A. Marre, największą trudnością dydaktyczną jest znalezienie właściwej chwili i właściwych sposobów motywacji tak, aby dziecko spontanicznie przyłączyło się do zabaw/gier/prac reszty mini-społeczności. Dzieci nie tylko bawią się eksponatami ludoteki, ale przynoszą własne zabawy (np. gry wideo), odrabiają zadania domowe i wakacyjne⁴².

Obserwując pełne entuzjazmu (ale i profesjonalności) działania dziewcząt z ludoteki „Acchiappasogni”⁴³ nie sposób nie dostrzec, że u podstaw ich sukcesu leży wyniesione z własnego wychowania oraz z przygotowania uniwersyteckiego przekonanie o nadrzędnej roli *podmiotowości* młodego człowieka. Poszanowanie dla tej podmiotowości pozwala nie tylko na realizację określonych celów edukacyjnych, ale również na wykształcenie u dzieci i młodzieży odpowiednich kompetencji społecznych. Właściwie zorganizowana ludoteka to nauka przez zabawę, ale przy znacznie wyższym poziomie kompetencji pedagogicznych, niż jest to możliwe w innych formach dydaktyki interaktywnej.

⁴² Zadania wakacyjne, w postaci oddzielnej książki, są prawdziwym ewenementem włoskiego systemu edukacji, przerzucającego własną nieefektywność na pracę dzieci (i ich rodziców) w czasie wakacji.

⁴³ W tłumaczeniu „polowanie na marzenia”.